

רעייה בשדות של אחרים

הבלה"ד ר. וולקני

יחס מזון גס/מזון מרוכז לפרות בתחלובה הראשונה

ג.מ. מקלאוד וחבריו ממכללת גואלף, אונטאריו, קנדה, מדווחים על ניסוי שערכו ב-74 מבכירות הולשטיין שגילן בהמלטה היה בממוצע 27.6 חודש.

התוצאות — בטבלה 1.

הניסוי נמשך מהשבוע ה-7 ועד ל-16 של התחלובה. שני שלישים מהמזון הגס היו שחת של אספסת בתחילת הפריחה ועשב ברומית, ושליש — תחמין של תירס מבוגר. המזון המרוכז כלל גרגרי תירס, כוספת סויה, ומינרלים מאוזנים לדרישות התזונתיות.

טבלה 1								
רכיבי החלב, אחוזים			תנובת החלב, ק"ג			צריכת חומר יבש ק"ג/יום	יחס מזון גס/מרוכז	
			מתוקנת למוצקים		מתוקנת ל-4% שומן			
לקטוז	חלבון	שומן	בניסוי	לפני הניסוי				
5.28	3.11	3.83	22.2	20.7	20.3	20.8	15.9	20:80
5.33	2.13	3.72	21.4	21.1	20.7	21.6	17.1	35:65
5.32	3.22	3.68	21.2	21.8	2.11	22.3	17.4	50:50
5.55	3.26	3.33	20.9	22.0	21.0	23.4	17.7	65:35

טבלה 2. התנובה בתחלובה הראשונה, של עגלות שהמליטו בגילים שונים.

גיל, חדשים	ק"ג חלב	ק"ג שומן	שומן, %
24	5783	214	3.70
26	5861	217	3.70
30	5889	220	3.73

כמעט לא עובר יום, שבו איני מקבל קריאה נואשת בדבר עגלה בת 3 עד 7 ימים הסובלת משלשול חריף ונמצאת במצב של אבדן הכרה. כל מטלפן מחפש חומר אנטיביוטי פלאי שיציל את חייה, בנוסף לתרופה אחרת שתמנע מצב דומה בעתיד.

נעניתי לקריאה טלפונית של בוקר, שמצא את את עגלתו שכובה מתוחה בכלוב. טמפרטורת הגוף שלה היתה 37.6 מ"צ, עיניה שקר-עות בארובות, הזנב רטוב ומלוכלך בשלשול והעגלה במצב אבדן הכרה. לדברי הבוקר, אכלה העגלה את כל ארוחותיה מאז נולדה לפני 4 ימים.

האם, מבכירה, המליטה בלילה. העגלה עמדה על רגליה בבוקר הראשון, ולדעת הבוקר היא ינקה מאמה. לכן הוא לא השקה אותה בחלב עד לערב. בדיקה נוספת הטילה בספק את הודעתו זו, מכיון שבערב, בעת שניסה להניק את העגלה — המבכירה לא שיתפה פעולה, ולכן נחלבה המבכירה, ואילו העגלה הוגמעה מבקבוק. בבואי, נמצאה העגלה במצב של התייבשות קשה. הטיפול כלל טפטוף תוך-ורידי של תמיסת אלקטרוליטים וכן 5% דכסטרז, ואנטיביוטיקה פעילה נגד חיידקים גרם-שליליים — בשתייה.

תוך שעה הגיבה העגלה, וב-18.00 עמדה על רגליה. אלקטרוליטים ודכסטרז נותנו לה באותו ערב ללא חלב. אותו טיפול נמשך גם למחרת. ביום השלישי נכללה במנה כמות קטנה של חלב. כמות החלב הוגדלה מיום ליום. במהלך כ-7 ימים צברה העגלה כוח וחיות, ונשארה בחיים.

הבוקר סיפר לי, שעגל שנולד לפני 10 ימים למבכירה — גם הוא

(המשך בעמוד הבא)

תנובת החלב בפועל ותנובת חלב מתוקנת למוצקים גדלה בקו ישר עם הגדלת אחוז המזון המרוכז. תנובה מתוקנת למוצקים, מחושבת לצריכת אנרגיה נעכלת, פחתה בקו ישר; ותנובת חלב מתוקנת ל-4% שומן לא היתה שונה כאשר קטן שיעור המזון הגס במנה.

אחוז השומן הלך ופחת, ואילו אחוז החלבון ואחוז סוכר החלב (לקטוז) גדלו. כן חלה הגדלה במשקל הגוף ובהיקף החזה ב-16 שבועות של התחלובה — ככל שהופחת שיעור המזון הגס. רמת המ"מ המעורב עם מזון גס מאיכות טובה משפיעה לחיוב על תנובת החלב הממשית, על תנובת חלב מתוקנת למוצקים, על אחוזי החלבון וסוכר החלב — אולם לא על אחוז השומן אצל מבכירות גדלות.

(הוארדיס דיירימן, 25.2.81)

המלטות בגיל מוקדם

דחיית ההרבעה של עגלה עלולה לעלות ביוקר — כך טוען גלן וילס, מדריך בקר ממכללת מייין. שווי הבקר גבוה משהיה אי-פעם; אולם מחיר המזון, העבודה והרביית בלבד — מסתכמים בכ-2 דולר ליום — קרוב להוצאות להחזקת הבהמה במשק. כאשר משתמשים במנה מאוזנת לעגלות, מאכילים מספוא בעל ערך גבוה במשך כל השנה ומגיישים מנות כוליות, התוצאה היא — זריז הגדילה.

במכללת פנסילוניה נמצא, שעגלות הממליטות בגיל 24 חודש מייצרות כמעט אותה תנובה בתחלובתן הראשונה כעגלות שהמליטו לראשונה בגיל 30 חודש. המידע עובד מנתונים של 56,000 תחלובות ראשונות של ספר העדר, אף כי לא מצוין במקור, סביר להניח שמדובר ב-2 חליבות ביממה. ראה טבלה 2.

עגלות של מבכירות סובלות משלשול

ל.ס. אלנשטיין, וטרינר הכותב לעתים קרובות ב"הוארדיס דיירימן", מספר:

רעייה בשדות של אחרים

(המשך מעמוד קודם)

הראה סימנים דומים של מחלה ומת; ואילו ולדות שנולדו זמן קצר אחרי-כן לשתי פרות מבוגרות — לא חלו ונשארו בחיים. השאלה הראשונה, במקרה כזה, היא — מה היה הטיפול בוולד? האם כל הולדות קיבלו קולוסטרום תוך שעתיים מהולדתם? כמו כן, סביר שהמבכירה לא "הוקעה" למחוללי המחלה, שהביאו לידי שלשול. לכן לא הכיל הקולוסטרום נוגדנים מתאימים. בדיקה נוספת הראתה, שהמבכירה גדלה במשק אחר והבוקר לא הביאה לעדר אלא זמן קצר בלבד לפני ההמלטה. למבכירה לא היה מגע עם מחוללי המחלה.

בדרך-כלל, שלשול חמור זה הקורה בגיל הרך הוא מפגיעת שני סוגי יצורים: וירוס פתוגני או חידק קולי. הבוקר שאצלו ביקרתי משתמש בתרכיב חיסון ויראלי, הניתן לפרות בתקופת היובש, כי הוא נתקל במצב דומה 8 חדשים לפני כן.

באותה עת ניסיתי לשכנעו, שהכרחי לתת קולוסטרום מוקדם ככל האפשר לאחר ההולדת. הסברתי לו, שאין תרופה טובה ממנו למניעת מחלות הגיל הרך. עכשיו תהיתי, שמא לפנינו קולי פתוגני. מחקרים חדשים גילו, שחידקי קולי מקבוצות מסוימות הם מחוללי מחלה. חומרת המחלה תלויה במציאותם של כמה אנטיגנים על דופן תא החידק. כאשר מספר ניכר של חידקים אלה מוכנסים לגוף — האנטיגן גורם יצירת פימבריה על דופן המעי. פימבריה זו, בתוספת גורמים אחרים, מאפשרים את התחברות הבקטריות לפט-מיות שבדופן המעי. מספרן מתרבה והן יוצרות מושבות, והתוצאה

— שלשול. ידוע, שחלקים מסוימים של תא החידק עוברים מחידק לאחר ויוצרים טיפוסים נוספים של מחוללי מחלה. השלשול החריף נגרם מרעלנים פנימיים, שמייצרים חידקי קולי אלו, ולא בגלל החידקים עצמם. הגוף מפריש למעי כמות גדולה של אלקטרוליטים ונוזלים. תהליך זה מביא לידי התייבשות, חמיצות-יתר והרעלה. הטיפול חייב להיות מכוון במישרין למניעת הנזק מאבדן המים. אין לתת חלב — ובכך להרעיל את החידקים.

טיפול זה, שנמצא בזמן האחרון, גרם פיתוח גורם מחסן נגד חידקים אלו, הנושאים את האנטיגנים שנזכרו לעיל. תרכיב אחד כבר מצוי בשוק, ואחרים בוודאי יופיעו.

ב-במקום קבעתי, שיש לתת את התרכיבים לפרות היבשות ולמבכירות, 3 ו-6 שבועות לפני ההמלטה. ושוב, הודגשה הגשת קולוסטרום.

עד היום המליטו שתי מבכירות נוספות, וולדותיהן היו פטורים משלשול.

הבוקרים צריכים להיות מודעים להתפתחויות אלו. הווטרנר יכול להסביר ולהבהיר את הדבר באופן יסודי. גילויים אלה הם פריצת דרך אמיתית במאמץ למניעת פגיעתו של מחולל המחלה הקשה ביותר בגיל זה. יחד עם השימוש הנכון בתרכיבי חיסון — ההצלחה עדיין מותנית בהגמעה מיידית של כמות מתאימה של קולוסטרום לוולד החדש.